

Epizodikus emlékezet **(esemény-emlékezet)**

Epizodikus emlékezet

- Az egyedi eseményekre való emlékezést lehetővé tevő rendszer
- Mikor látott utoljára hegyet?
- Hol nyaralt a múlt évben?

Endel Tulving (1972)

- tapasztalatközeli,
- eseményspecifikus,
- személyes megélése a múltbeli tapasztalás szenzoros-perceptuális részleteinek;
- „mentális időutazás”,
- **autonoetikus tudatosság** (=nemcsak magával az adott tudással rendelkezem, hanem annak elsajátítási, megtapasztalási körülményeit is fel tudom idézni).

Irányzatok

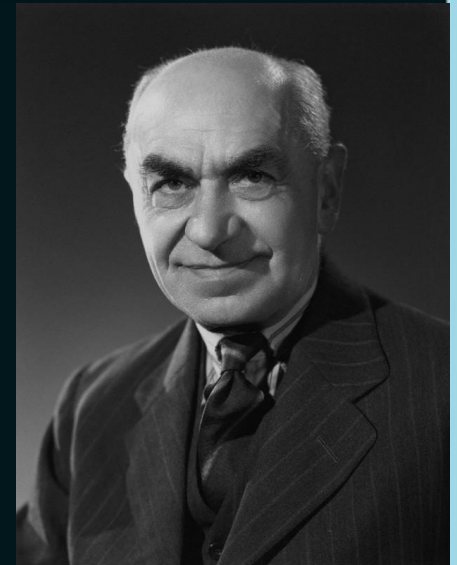
Bartlett

- komplex
- életszerű
- hibákat a felidézés során
→ info. kódolás és tárolás sajátosságai
- felidézés: jelentésadás
- homályos instrukciók
- kevés statisztika

Ebbinghaus

- laborkísérletek
- túlságosan leszűkített kérdések
- a valóságban hogy működik???
- a kísérletek kifejezetten úgy voltak megalkotva, hogy a ksz-ek elkerüljék a jelentésadást

Frederic Charles Bartlett (1932)

SÉMA

= az információk olyan hosszú távú, strukturált reprezentációja, amelynek segítségével az emlékező értelmezi, majd pedig tárolja és előhívja az új információkat. A társadalmi és kulturális hatások nagymértékben befolyásolják a sémák kialakulását, a sémák pedig a későbbiekben meghatározzák, hogy miként kódoljuk, tároljuk és hívjuk elő az infókat.

SÉMAELMÉLET

Séma: tartalmazza mindazt, amit az egyén tud.

Ha az új információ nem építhető be a sémába, torzítások keletkeznek.

PI. A szellemek háborúja

- a sémába nem illő eseményeket az emberek megváltoztatták vagy kihagyták előzetes tudásuknak megfelelően (valami feketeség jött ki az indián szájából → a lelke eltávozott).

=> Az emlékezés aktív folyamat, melyben az egyén erőfeszítéseket tesz a jelentés keresésére és megtalálására.

Carmichael, Hogan és Walter (1932)

Emlékezeti torzítás, kétértelmű ingeranyag

- bemutatták a vizuális ingeranyagot, más-más megnevezéssel
- visszaidézéskor, amikor le kellett rajzolniuk az ábrákat, a rajzaikat nagymértékben befolyásolta az, hogy milyen megnevezést kaptak az ábra mellé

REPRODUCED FIGURE	WORD LIST 1.	STIMULUS FIGURE	WORD LIST 2.	REPRODUCED FIGURE
	Curtains in a window		Diamond in a Rectangle	
	Bottle		Stirrup	
	Crescent Moon		Letter C	
	Bee Hive		Hat	
	Eye Glasses		Dumbbells	
7	Seven	7	Four	4
	Ship's Wheel		Sun	
	Hour Glass		Table	
	Kidney Bean		Canoe	
	Pine Tree		Trowel	
	Gun		Broom	
2	Two	2	Eight	8

Jelentés és emlékezés

- Bartlett kritikája Ebbinghaus felé: jelentéstől függetlenül próbálta vizsgálni az emlékezést, tk egyszerű ismétlési szokásokat vizsgált, aminek semmi köze a mindennapi emlékezeti működéshez.

Kísérletek:

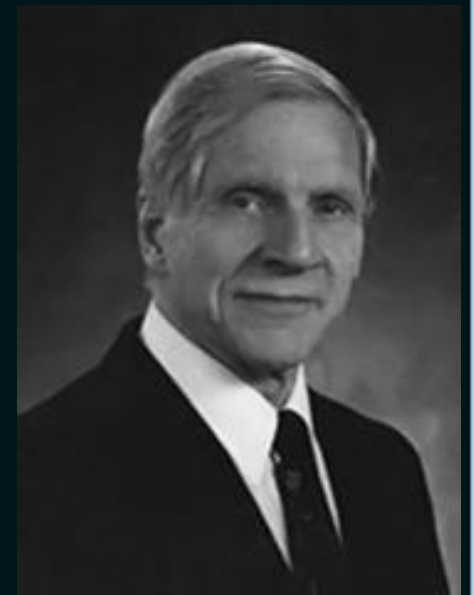
- szótagok visszaidézése: a jelentéstelibbnek értékelt szótagokra sokkal könnyebb emlékezni (kasz vs. zij) → nem az asszociálódó szavak alapján jegyezték meg a ksz-ek a szótagokat, hanem az ismétlés miatt
- szabad felidézései módszer:
 - Deese: sokkal könnyebb felidézni olyan szólistákat, melyeknek tagjai erősebb asszociatív kapcsolatban állnak egymással.
 - Jenkins & Russel: ha egy vegyes listában egymáshoz szorosan kapcsolódó szavak szerepelnek (cérna, tű, foltoz), ezek felidézése egy csoportban történik.

Allan Paivio (1969)

**KETTŐS
KÓDOLÁS
HIPOTÉZIS**

(dual coding theory)

Jobban meg tudjuk jegyezni azokat a szavakat, amelyeket könnyű elképzelni is, ezeket ugyanis kétféleképpen (vizuálisan és verbálisan) is kódoljuk.

Craik és Lockhart (1972)

Feldolgozási szintek elmélete

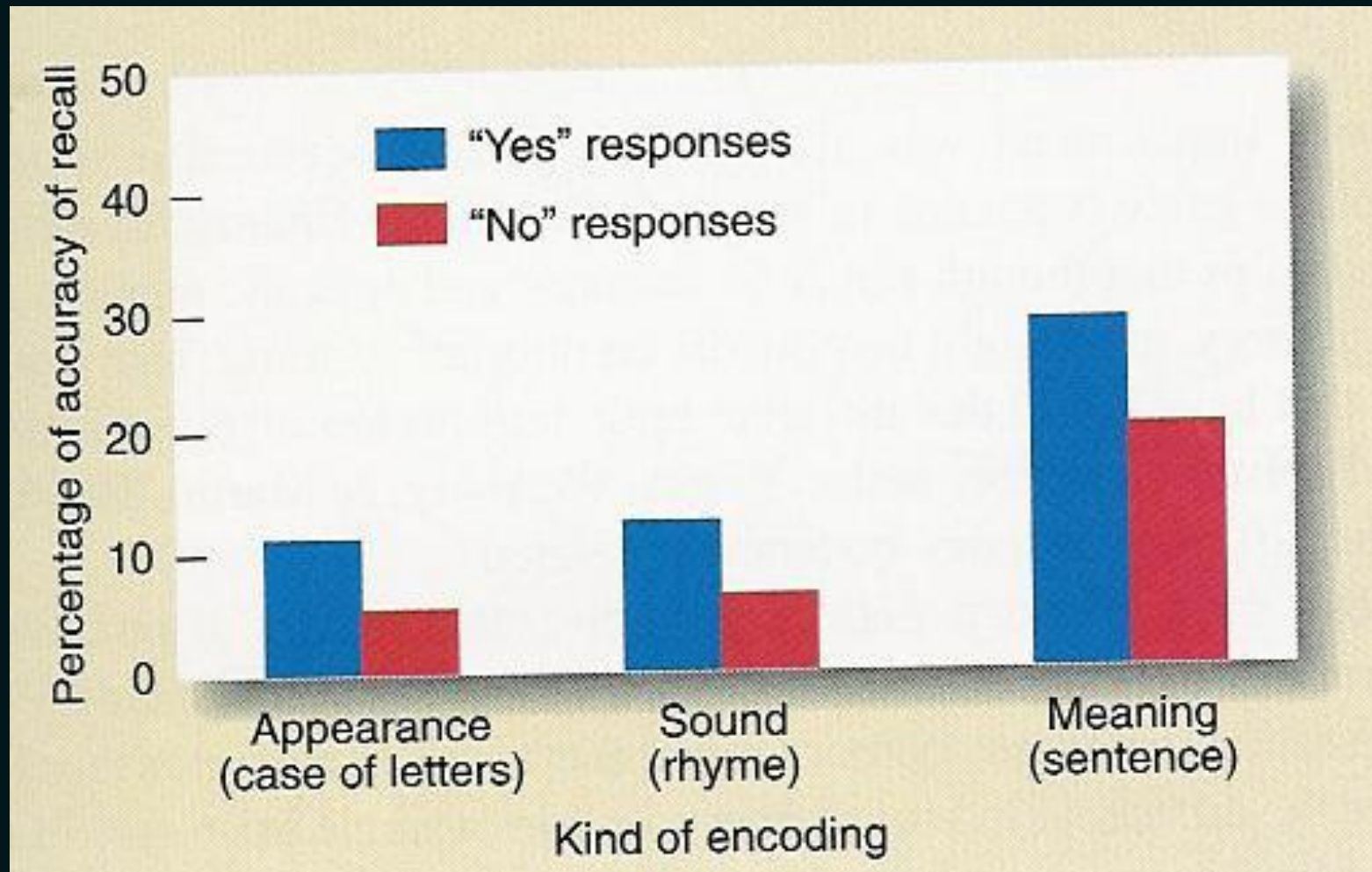

- a bejövő információt különböző szintű feldolgozásnak vetjük alá.
- a felidézés sikere függ a feldolgozás mélységétől.

A feldolgozás szintjei:

1. Strukturális: ez felszínes szenzoros elemzés. Inkább a küllemet veszi figyelembe. Pl: nagy vagy kis betűvel írták-e a szavakat?
2. Fonológiai: ez is inkább a feldolgozandó anyag alaki oldalára figyel, nem a tartalmára. Pl: rímelnek-e a szavak?
3. Szemantikai: itt már tartalmi szintű. Pl: adott szó illik-e a mondatba.

Craik és Tulving kísérlete

A feldolgozás mélysége

felszínes feldolgozás → gyengén felidézhető
emléknyomok

mélyebb és alaposabb feldolgozás → tartósabb
emléknyomok.

Az ismétlés nem hatékony a megtartásban.

Ez ellentmond a dualista elképzeléseknek, melyek úgy vélik, hogy az információ az STM-ből az LTM-be ismétléssel jut be.

Bransford és Mtsai (1977)

Transzfernek megfelelő feldolgozás

A feldolgozási szintek elmélete csak a kódolásra koncentrál és figyelmen kívül hagyja a megfelelő előhívási feltételek szerepét. Ezen elmélet szerint akkor lesz a legjobb az emlékezeti megőrzés, ha a kódolás és az előhívás feldolgozási módja megegyezik.

Kísérlet

- 1) mély szintű feldolgozás (szemantikai feladat): adott szó illik-e a mondatba?
- 2) felszínes feldolgozás: 2 szó rímel-e?
- ezután: szólista, felismerés --- mely szavak szerepeltek a korábbi feladatban?
- eredmény: mély szintű feldolgozás → jobb eredmény;
- rímfelismerési feladatban: azokat ismerték fel jobban, amik rímelték (tehát a rímelésre fókuszálva kódoltak)

Mélyebb szintű kódolás

Craik és Tulving (1975) kísérlete:

- ksz-eknek el kellett dönteniük, hogy bizonyos szavak beleillenek-e egy adott mondatba (egyszerű és bonyolult mondatok)

A kislány elejtette a tollát.

A töpörödött öregember átbicegett a kastély parkján, és beleejtette a tollát a kútba.

- ezután: ugyanazok a mondatok, idézzék fel a szavakat, melyekről döntést kellett hozni
- eredmény: a szemantikailag gazdagabb mondatokba ágyazott szavakra sokkal jobban emlékeztek (szabad felidézés esetén is) → a részletezettség segíti az emlékezést

- **Fenntartó ismétlés**: az ismétlés során az elemeket igyekszünk egyszerűen csak „fejben tartani” anélkül, hogy mélyebben feldolgoznánk azokat (pl. telefonszám).
= magolás
- **Elaboratív ismétlés**: az elemeket nemcsak fejben tartjuk, hanem mélyebb szinten vagy részletesebben is feldolgozzuk. Csak ez növeli a hosszú távú tanulás hatékonyságát.
- **Szándékos tanulás** (<-> véletlen tanulás): a tanulás során a személy tisztában van vele, hogy később kikérdezik a megtanultakat.

Szervezés és tanulás

Tulving

- **Szubjektív szervezés**: a tanulás során alkalmazott stratégia, melynek segítségével a tanuló megkísérli rendezni a strukturálatlan anyagot, hogy javítsa a tanulási teljesítményt.

Kísérlet:

- szólista, többször egymás után, a szavak sorrendje változott
- eredmény: felidézéskor a ksz-ek mindig csoportosítva mondták vissza a szavakat
- a csoportosítás (hierarchikus, mátrix) mindig segíti a megjegyzést. Pl. periódusos rendszer

Tanulási szándék

Mandler (1967) kísérlete:

- nagyon kevésbé összefüggő szavak kártyán
- ksz. csoportok:
 - 1) tanulás
 - 2) csoportosítás
 - 3) csoportosítás+kikérdezés
 - 4) oszlopokba rendezés
- eredmény: 1)2)3) nagyon jó teljesítmény,
4)rossz

A lényeg, hogy mit kezdünk az anyaggal, nem az, hogy mi a szándékunk vele.

